

Päijät-Hämeen liiton

TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA 2023–2025 JA TALOUSARVIO 2023

Maakuntahallitus 10.10.2022

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2023–2025 ja Talousarvio 2023
B83 * 2022
ISBN 978-951-637-279-5
ISSN 1237-6515

SISÄLLYSLUETTELO

Maakuntajohtajan katsaus	4
Päijät-Hämeen liiton toimintaa ohjaavat asiakirjat	6
Perussopimuksen mukaiset ydintehtävät	6
Liiton toimintaa ohjaavat strategiset linjaukset	7
Maakunnan liiton toiminta 2023–2025	8
Liiton tehtäviä hoidetaan neljällä vastuualueella.....	8
Hallinto ja tukipalvelut	9
Aluesuunnittelu	9
Aluekehitys	11
Edunvalvonta ja kuntayhteistyö.....	11
Vuoden 2023 talousarvio.....	14
Yleinen taloudellinen tilanne.....	14
Päijät-Hämeen näkymä.....	15
Kuntatalous.....	16
Talousarvion laadinnan perustelut	17
Käyttötalousosa.....	17
Luottamushenkilöhallinto	18
Varsinainen toiminta	19
Kuntayhteistyö ja projektit	19
Käyttötalousosa	25
Tuloslaskelmaosa.....	26
Rahoitusosa	27
Liitteet	28
Jäsenkuntien vuoden 2023 maksuosuudet	28

MAAKUNTAJOHTAJAN KATSAUS

Pitkittynyt koronapandemia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa sekä energiamurros ovat muuttaneet toimintaympäristöämme merkittävästi. Kansainvälinen tilanne jatkuu epävakaana niin poliittisesti kuin taloudellisestikin. Myös turvallisuusympäristömme on muuttunut. Tulevaisuus näyttääkin tällä hetkellä epävarmalta, mikä luo monia haasteita koko Suomelle.

Lähiajan talousnäkymät ovat heikentyneet sen jälkeen, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan. Venäjän hyökkäyssodan seurauksena energian ja raaka-aineiden hinnat sekä ruuan hinnat ovat lähteneet nousuun. Energiakriisi ja inflaation kiihtyminen kasvattavat taantuman uhkaa ja Suomen talouden arvioidaan supistuvan ensi vuonna.

Päijät-Hämeessä Venäjän hyökkäyssota vaikuttaa monella tavalla niin yrityskenttään kuin kuluttajiinkin. Hämeen kauppakamarin syyskuun talouskyselyssä erityisesti sähkön hinnan ja korkojen nousu vaikuttavat alueen teollisuusyritysten ja palvelualan yritysten toimintaan. Vaikutukset näkyvät tuotantokustannusten nousuna, kysynnän heikentymisenä markkinoilla, investointien ja investointihalukkuuden vähenemisenä yleisen epävarmuuden vuoksi, sekä tuotantoketjuihin ja logistiikkaan liittyvinä ongelmina.

Vaikeasta tilanteesta huolimatta Päijät-Hämeessä panostetaan positiiviseen muutosprosessiin ja etsitään rohkeasti kestävästä tulevaisuuden ratkaisuja. Suomen johtavassa ympäristömaakunnassa kehitetyt kiertotalouden, sähköisen liikenteen, energiantuotannon ja palveluiden ratkaisut edistävät alueemme sekä koko Suomen ilmasto- ja kestävyystavoitteiden saavuttamista. Lisäksi merkittävät uudet investoinnit esimerkiksi elintarviketeollisuuteen ja kiertotalouteen tarjoavat tulevaisuuden kehitys- ja kasvumahdollisuuksia.

Pk-yritysbarometrissa viimeisin suhdannenäkymä oli maan keskiarvoa ja lähialueita positiivisempi. Myös arviot liikevaihdon, investointien arvon ja innovaatioiden kehityksen osalta olivat keskimääräistä positiivisemmat. Päijät-Häme oli ainoa alue Suomessa, missä investointitodotukset kohenivat viime keväästä.

Päijät-Hämeen keskeisimmät työmaat liittyvät edelleen osaavan työvoiman saatavuuteen, sekä koulutus- ja TKI-toiminnan vahvistamiseen. Julkisen ja yksityisen TKI-rahoituksen lisääminen on välttämätöntä, jotta saavutetaan kansallinen 4 % BKT:sta -tavoite vuoteen 2030 mennessä. Lahden, Suomen nuorimman yliopistokaupungin TKI- infrastruktuurien kehittäminen vaatii panostuksia, jotta korkeakoulut kehittyisivät ja pystyisivät toimimaan tehokkaasti yritysten kasvun ja kansainvälistymisen kumppaneina ja uusien innovaatioiden kasvualustana. Lisäksi kansainvälisten osaajien työllistymiseen ja houkuttelemiseksi tarvitaan valtion tukea ja joustavampia prosesseja ja tukipalveluja.

Vaikka maakunnan ja sen keskuskaupungin Lahden sijainti on logistisesti erinomainen, tulee myös saavutettavuutta entisestään vahvistaa yritysten toimintamahdollisuuksien ja osaavan työvoiman liikkumisen edistämiseksi.

Epävarman kansainvälisen tilanteen keskellä myös kansallisella tasolla Suomessa eletään suurten muutosten aikaa. Sote-uudistuksen lakien hyväksymisen myötä kesällä 2021 perustettiin hyvinvointialueet, joiden vastuu sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestäjänä alkaa vuoden 2023 alussa. Päijät-Hämeen liiton kohdalla muutos merkitsee sitä, että 1.1.2023 alkaen Päijät-Hämeen pelastuslaitos siirtyy hyvinvointialueelle, jolloin Päijät-Hämeen kuntien rooli pelastustoimen järjestäjänä ja päätöksentekijöinä päättyy.

Hyvinvointialueuudistus tulee toteuttaa kuntien rahoitusasema turvaten. Lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintatyö vaatii selkeyttämistä. Päijät-Hämeen liitto pyrkii tukemaan kuntia myös näihin kysymyksiin liittyvässä työssä.

Sote- ja hyvinvointialueuudistusten lisäksi valmistautuminen kevään 2023 eduskuntavaaleihin on alkanut. Tähän liittyvä maakunnan edunvalvonta- ja tulevaan hallitusohjelmaan vaikuttamistyö on käynnistynyt. Päijät-Hämeen liitto on valmistellut maakunnan yhteistä edunvalvonta-aineistoa yhdessä omistajakuntien ja alueen keskeisten sidosryhmien kanssa. Edunvalvontatyö vaatii kaikkien osallistamista ja tahti tulee kiihtymään entisestään vuodenvaihteen jälkeen.

Päijät-Hämeen liitto osallistuu myös tulevilla TTS-kaudella maakunnan kehittämiseen, eteenpäin katsovaan aluesuunniteluun sekä edunvalvontaan, yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Joulukuussa 2021 hyväksytyn uuden Päijät-Hämeen maakuntastrategian pääteemoiksi valikoituvat vetovoiman kehittyminen ja uudistumiskyky. Niissä onnistuminen tulee vaikuttamaan koko maakuntamme menestykseen ja kehitykseen. Kyky uudistua tarkoittaa valmiutta ennakoida muutoksia ja reagoida niihin alueen asukkaita hyödyttävällä tavalla. Tähän pyrimme yhdessä maakuntahallituksen- ja -valtuuston kanssa.

Menestystä rakennetaan alueellisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa sekä ennen kaikkea yhteistyöllä. Kansainvälisen toiminnan vahvistaminen tulee näkymään vahvemmin myös liiton tulevassa toiminnassa. Uusia yhteistyökumppaneita ja hankepartnereita etsitään jatkossa paitsi Etelä-Suomen suuralueen maakunnista myös alue- ja maan rajojen ulkopuolelta.

Päijät-Hämeen liiton arvoja ovat tasa-arvo, avoimuus, luottamus, osallistaminen ja tietoon pohjautuva päätöksenteko. Tavoitteenamme on ylläpitää ammattitaitoista, innovatiivista ja kannustavaa organisaatiota, jossa kaikkien on hyvä tehdä töitä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi, maakuntamme hyväksi.

Niina Pautola-Mol
maakuntajohtaja

PÄIJÄT-HÄMEEN LIITON TOIMINTAA OHJAAVAT ASIAKIRJAT

Päijät-Hämeen liitto on lakisääteinen kuntayhtymä, johon kuuluu kymmenen jäsenkuntaa. Päijät-Hämeen liiton toiminnan lähtökohtana ovat lainsäädännössä, erityisesti laissa alueiden kehittämisestä sekä maankäyttö- ja rakennuslaissa, määritellyt tehtävät.

Lakisääteisten tehtävien lisäksi maakunnan liitto voi ottaa tehtäväkseen erilaisia kehittämis- ja koordinoititehtäviä, mikäli kunnat yhteisesti näin sopivat. Päijät-Hämeen liiton perussopimuksessa kunnat ovat määritelleet liiton toiminnan ydintehtävät. Edellä mainittujen lisäksi liiton siällöllistä toimintaa ohjaavat maakuntasuunnitelman ja -ohjelman tavoitteet ja painopisteet.

Perussopimuksen mukaiset ydintehtävät

Päijät-Hämeen liiton perussopimuksen mukaan liitto on maakunnan kehittämisen ja yhteistyön keskus, joka vastaa jäsenkuntia ja niiden väestöä palvelevasta maakunnallisesta suunnittelu- ja kehittämistyöstä sekä edunvalvonnasta.

Perussopimuksen mukaisia liiton tehtäviä ovat:

- huolehtia maankäyttö- ja rakennuslaissa kuntayhtymälle säädettyistä tehtävistä
- huolehtia alueiden kehittämisestä annetussa laissa ja asetuksessa sekä rakennerahasto- ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista annetussa laissa ja asetuksessa maakunnan liitolle määrättyistä tehtävistä.
- hoitaa muutkin sille lainsäädännössä määrättyt tehtävät. Lakisääteisten tehtävien lisäksi liitto huolehtii muusta kehittämistoiminnasta maakunnassa sen henkisen ja aineellisen hyvinvoinnin edistämiseksi ja hyvän elinympäristön turvaamiseksi, vahvistaa maakunnallista yhteenkuuluvuutta sekä sisäistä ja ulkoista yhteistyötä.
- hoitaa maakuntien yhtäpitävin päätöksin aluekehityslain mukaiset maakuntien yhteistoiminta-alueen tehtävät. Tämän yhteistoiminta-alueen muodostavat Päijät-Häme, Kanta-Häme ja Uusimaa.

Muusta yhteistyöstä ja -alueista liitot voivat sopia aluekehityslain mukaisesti.

Liiton toimintaa ohjaavat strategiset linjaukset

Maakuntastrategia on maakunnan toimijoiden yhdessä laatima aluekehittämisen asiakirja, joka ohjaa maakunnan viranomaisten toimintaa. Maakuntastrategiassa tunnistetaan toimintaympäristön muutostekijät ja maakunnan ominaispiirteet. Näin saadaan alueen suuret kysymykset, joihin sen on vastattava menestyäkseen tulevaisuudessa. Päijät-Hämeen suuria kysymyksiä ovat maakunnan vetovoiman kehittyminen sekä asenne muutokseen.

Maakunnan strategian kahdeksi pääteemaksi nousivat vetovoima ja uudistumiskyky

1. Vetovoimainen maakunta vetää asukkaita, yrityksiä ja vierailijoita, jotka lisäävät maakunnan elinvoimaa, vaurautta ja hyvinvointia.
2. Uudistumiskyky tarkoittaa valmiutta ennakoida muutoksia ja reagoida niihin alueen asukkaita hyödyttävällä tavalla.

Päijät-Hämeen maakuntastrategia ja maakuntaohjelma on yhdistetty yhdeksi dokumentiksi (jatkossa mko), jossa ovat mukana maakunnan älykkään erikoistumisen kärjet eli Euroopan unionin edellyttämän RIS3-prosessin mukainen alueellisten vahvuuksien ja kilpailuetujen tarkastelu. Älykäs erikoistuminen nojautuu erityisesti olemassa oleviin tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvuuksiin ja niiden hyödyntämiseen yritysten kehittämisessä ja työllisyyden parantamisessa.

Maakuntaohjelmassa on viisi toimenpidekokonaisuutta, joiden avulla täsmennetään kahta pääteemaa. Näiden avulla voidaan kirjoittaa hankkeita, jotka yhdistävät ohjelman varsinaisiin rahoitusinstrumenttien ohjelmiin.

- Vetovoimainen uusien tulijoiden maakunta
- Pitovoimainen maakunta
- Uudistumiskykyä vahvistava koulutus ja TKI-toiminta
- Uudistumiskykyä yhteistyöllä yrityksille, kunnille ja asukkaille
- Uudistumiskykyinen hiilineutraali Päijät-Häme 2030

Päijät-Hämeen maakunnan älykkään erikoistumisen kärjet ovat:

- Sportti
- Ruoka ja juoma
- Valmistus

Näitä kolmea kärkeä poikkileikkaa kestävyden periaate, jossa yhdistyvät maakunnan perinteiset osaamisalueet ympäristöteknologia ja energia- ja resurssikysymykset sisältävä kiertotalous sekä muotoilu.

MAAKUNNAN LIITON TOIMINTA 2023–2025

Liiton tehtäviä hoidetaan neljällä vastuualueella

Päijät-Hämeen liiton toiminta on organisoitu neljälle vastuualueelle, jotka tekevät päivittäistä yhteistyötä yli vastuualuerajojen. Vastuualueiden keskeiset tehtävät on kuvattu alla olevassa taulukossa:

Hallinto- ja tukipalvelut	Aluesuunnittelu	Aluekehitys	Edunvalvonta ja kuntayhteistyö
Liiton luottamushenkilö-, yleis-, talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävistä vastaaminen.	Maakuntakaavan laatiminen, ajan tasalla pito ja kehittäminen sekä toteuttamisen edistäminen.	Maakunnan pitkän tähtäimen kehittämissuunnitelmien poliittisten linjausten ja tavoitteiden valmistelu (maakuntastrategia).	Säännöllinen maakunnan kuntien yhteistyö, mm. Kuntajohtajakoukset ja Päijät-Hämeen puheenjohtajafoorumien toiminta.
	Liikennejärjestelmäsuunnitelman laatiminen, ajan tasalla pito ja edistäminen jatkuvan liikennejärjestelmätöiden sekä sidosryhmätöiden ja edunvalvonnan keinoin.	Valtuustokauden strategisten tavoitteiden ja toimenpiteiden valmistelu. Hankevalinnat alueella toimivat ohjauksen välineinä.	Maakunnan edunvalvonnan suunnittelu ja toteuttaminen yhteistyössä mm. kuntien ja Etelä-Suomen maakuntien kanssa.
	Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimustyö yhdessä kuntien ja valtion kanssa. <ul style="list-style-type: none"> Lahden kaupunkiseudun suunnitelman ja sen edellyttämien selvitysten laatiminen MAL-sopimuksen toimenpiteiden seuranta Uudelle MAL-neuvottelukierrokselle osallistuminen 	Yleinen maakunnan kehittäminen. Maakuntien välinen yhteistyö.	Kansainvälinen yhteistyö ja edunvalvonta EU-tasolla.
	Päijät-Hämeen rakennemuutoksen mallin ja sen edellyttämien selvitysten laatiminen.	Euroopan rakennerahasto-ohjelman alueellinen toimeenpano. Kansallisten rahoitusten toimeenpano (AKKE)	Päijät-Hämeen liiton ulkoinen ja sisäinen viestintä.
	Maakuntien välinen yhteistyö.		

Hallinto ja tukipalvelut

Hallinnon ja tukipalveluiden vastuualue vastaa liiton luottamushenkilö-, yleis-, talous- ja henkilöstö- hallinnon tehtävistä. Hallinnon vastuualueen tavoitteena on oikea-aikaiset ja kustannustehokkaat prosessit liiton henkilöstön ja luottamushenkilöhallinnon käyttöön.

Hallinnon toimintojen kehittämistä jatketaan edelleen vuoden 2023 aikana. Keskeisiä toimenpiteitä ovat mm. tiedonhallintamallin päivittäminen, sähköisen arkistoinnin suunnittelu ja toteuttaminen, tietoturva- ja suojan parantaminen sekä sisäisen palvelutuotannon edelleen kehittäminen. Lisäksi hallintoasiakirjoja ja sääntöjä päivitetään tarpeen mukaan.

Luottamushenkilöhallinto

Päijät-Hämeen liiton ylintä päätösvaltaa käyttää maakuntavaltuusto, joka päättää liiton toiminnan tavoitteista ja taloudesta sekä keskeisimmistä liiton toimintaa ohjaavista ohjelmista ja suunnitelmista. Maakuntavaltuusto kokoontuu kaksi kertaa vuonna 2023.

Maakuntahallitus vastaa liiton käytännön toiminnasta ja hallinnosta sekä johtaa valtuuston aluekehitystyölle, alueidenkäytön suunnittelulle ja edunvalvonnalle asettamien tavoitteiden toteuttamista. Maakuntahallitus kokoontuu 10 kertaa vuonna 2023.

Tarkastuslautakunta suorittaa liiton toiminnan ja talouden tarkastuksen. Tarkastuslautakunnan ydintehtävinä on seurata kuntayhtymän toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteuttamista ja tilintarkastusprosessin etenemistä. Tarkastuslautakunta kokoontuu 6–8 kertaa vuonna 2023.

Päijät-Hämeen liitto organisoii aluekehityslain mukaisen maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) toiminnan ohjelmakaudella 2021–2027. Yhteistyöryhmä kokoontuu 2–3 kertaa. Yhteistyöryhmän tehtävänä on yhteensovittaa aluekehitystoimintoja ja suunnata aluekehitysvaroja maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman avulla. Yhteistyöryhmän kustannukset katetaan pääsääntöisesti Euroopan aluekehitysrahaston teknisestä tuesta.

Maakuntahallitus on nimennyt keskuudestaan käynnissä olevalle valtuustokaudelle maakunta-kaavaprosessissa ja muissa alueiden käyttöön liittyvissä tehtävissä tarpeelliseksi katsotun maan käytön ohjausryhmän (MOR). Toimintavuonna 2023 maankäytön ohjausryhmä kokoontuu tarvittaessa.

Aluesuunnittelu

Aluesuunnittelun vastuualueella muodostetaan näkemys maakunnan pitkän tähtäimen tavoitteelliseksi alueidenkäytöksi. Se linjaa maakuntakaavan ja liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisen periaatteet. Suunnitelmat puolestaan luovat edellytykset merkittävien ympäristö- ja liikennevaikutuksia aiheuttavien alueiden, väylien ja kohteiden sekä palveluverkoston kestäväälle kehittämiselle. Suunnitelmien ja hankkeiden etenemistä ja rahoitusratkaisujen löytymistä edistetään sidosryhmäyhteistyöllä. Työn tueksi aluesuunnittelussa seurataan tilastojen ja paikkatietojen avulla maakunnan ja sen osien alueellista kehitystä.

Maakuntavaltuuston hyväksymän liikennejärjestelmäsuunnitelman toteuttamiseksi liitto johtaa maakunnan jatkuvaa liikennejärjestelmätyötä, ja yhteistyötä tehdään kuntien, ELY-keskusten ja muiden liikenneviranomaisten kanssa. Liitto on mukana Lahden kaupunkiseudun maankäytön,

asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksen toimeenpanossa. Yhtenä MAL-sopimuksen toimenpiteenä on Lahden kaupunkiseutusuunnitelman laatiminen. Liitto yhdessä suunnitteluryhmän kanssa laatii Lahden kaupunkiseutusuunnitelman ja sen edellyttämät selvitykset ja toimii työssä koordinoijana. Päijät-Hämeen pohjoisten kuntien osalle, jotka eivät ole mukana MAL-sopimuksessa, laaditaan vastaavan tarkkuustason suunnitelma, josta käytetään nimeä Päijät-Hämeen rakennemalli. Kaupunkiseutusuunnitelma ja rakennemalli ovat hyvää pohjatyötä uudistettavalle kokonismaakuntakaavalle, joka liiton on tarkoitus käynnistää heti suunnitelmien valmistuttua.

Liitto edistää kuntien alueidenkäyttöä annetuilla lausunnoilla sekä kuntien kehittämiskeskusteluissa ja viranomaisneuvotteluissa sekä muussa sidosryhmäyhteistyössä.

Maakuntakaavoitus

Päijät-Hämeen liitto seuraa vuoden 2021 alussa hyväksytyt jätteenkäsittelyalueen vaihemaakuntakaavan valitusten käsittelyä Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa.

Kokonismaakuntakaavan käynnistämistä toimintajaksolla 2023–2025 linjaavat Lahden kaupunkiseutusuunnitelma ja Päijät-Hämeen rakennemalli sekä maakuntakaavan ajantasaisuuden arviointi.

Liikennejärjestelmätyö

Liitto toteuttaa toiminta- ja taloussuunnitelman ajanjaksolla jatkuvaa liikennejärjestelmätyötä yhdessä kuntien, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä muiden liikenneviranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Toimintavuonna 2023 valmistellaan maakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa toteuttavia uusia hankkeita kytkeytyen Lahden seudun MAL-työhön.

Alueiden käytön ja liikennejärjestelmän toteutuksen edistäminen

Päijät-Hämeen liitto osallistuu toiminta- ja taloussuunnitelman ajanjaksolla sopimuskumppanina Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksen toimeenpanoon ja uuden MAL-neuvottelukierroksen neuvotteluihin. Toimintavuonna 2023 laaditaan Lahden kaupunkiseutusuunnitelma ja Päijät-Hämeen rakennemalli selvityksineen osana MAL-sopimuksen toteuttamista. MAL-sopimuksen toteuttaminen Lahden kaupunkiseudulla edistää osaltaan maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa määriteltyjä tavoitteita. Lisäksi maakunnan jatkuva liikennejärjestelmätyö yhteensovittaa kaupunkiseudulla tehtävää työtä koko maakunnan tavoitteisiin ja kansalliseen sekä kansainväliseen edunvalvontaan.

Maakunnan liitto edistää toimintavuonna 2023 kuntien maakäyttöä lausuntojen, viranomaisneuvottelujen ja kuntien kehittämiskeskustelujen avulla.

Aluekehitys

Maakunnan yleinen kehittäminen

Aluekehityksen päätehtäviä ovat maakuntastrategian ja –ohjelman edistäminen ja toimeenpano. Tähän sisältyy myös älykkään erikoistumisen strategian tarkentaminen ja siihen liittyvien toimien tukeminen. Aluekehitystyöhön kuuluu keskeisenä osana myös rahoituksen - rakennerahastovarojen ja kansallisten rahoitusvälineiden - varojen jakaminen sekä näihin liittyvien hankkeiden ohjaaminen ja seuranta. Aluekehityksen vastuualue on myös aktiivisesti mukana monissa alueen koordinaatio- ja ennakointi tehtävissä, joista yksi keskeisin on maakunnan yhteistyöryhmä ja sen sihteeristö.

Aluekehityksen rahoittaminen, rakennerahastojen hallinnointi ja uuden ohjelmakauden 2021–2027 toiminta

Päijät-Hämeen liitolla on näkyvä rooli aluekehittämisen rahoituksen välittäjänä. Liitto myöntää maakuntaan Työ- ja elinkeinoministeriön Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukemisen (AKKE) -rahoitusta ja valmistelee Euroopan unionin rakennerahastovarojen hankepäätökset. Liitto seuraa osarahoittamia hankkeita niin päättyneeltä kuin alkaneellakin ohjelmakaudella.

Rakennerahastojen ohjelmakauden 2021–2027 kansallisen EURA-2021 järjestelmän käyttöönotto on edelleen kesken. Kansallinen ohjelma toimintalinjoineen määrittää pitkälti Päijät-Hämeen liiton aluekehittämisen mahdollisuudet. Aluekehittämisen vaikuttavuutta on vaikea kasvattaa maakuntien kansallisessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä, jos toisilla on moninkertaiset kehittämisvarat käytettävissä. Päijät-Hämeeseen tulevien rahoitusresurssien lisäksi alueen pitää pystyä generoimaan TKI- ja hankerahoitusta muista kansallisista ja kansainvälistä rahoituslähteistä.

Liitto seuraa aktiivisesti muiden rahoitusinstrumenttien tilannetta sekä kansallisesti että kansainvälisesti, vaikka niiden hakeminen ja myöntäminen kulkevatkin eri kautta. Lisäksi liitto koordinoi hanketoimintaa älykkään erikoistumisen kärkien kehittämistä hankkein ja muin toimin. Älykkään erikoistumisen kärkien kansainvälisyyttä lisätään edelleen. Hanketyössä korostuu vuodelle 2023 CCRI-aloitteen kiertotaloustyö, johon Päijät-Häme on hyväksytty mukaan Euroopan kärkialueiden joukkoon. Myös avaus kulttuuritoiminnan kehittämistehtävään avaa mahdollisuuksia alueen oman kehittämisen lisäksi kansainvälisten toimien lisäämiseen.

Hankerahoituksen vaikuttavuuden ohjaukseen ja muuhun maakunnalliseen koordinaatioon liittyy maakunnan yhteistyöryhmän toiminta. Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristön roolia kehitetään edelleen laajan hanketyön koordinaation keskuksena. Alueen TKI:n tarjonnan, kysynnän ja rahoituksen kasvuun kiinnitetään erityistä huomioita.

Päättyvän rakennerahastokauden (2014–2020) hallinnointi jatkuu vuoden 2023 loppuun asti. Vuoden 2023 talousarvioesityksessä ei toistaiseksi ole valtion budjettiesityksessä kansallista aluekehittämisen rahoitusta (AKKE). Asiaan pyritään vaikuttamaan edunvalvonnan keinoin.

Edunvalvonta ja kuntayhteistyö

Edunvalvonta

Päijät-Hämeen liitto toteuttaa edunvalvontaa yhteistyössä maakunnan kaupunkien, kuntien, yliopistojen ja korkeakoulujen, elinkeinoyhtiöiden ja elinkeinoelämän järjestöjen kanssa. Maakuntaliitto edistää jäsenkuntien ja maakunnan toimijoiden tavoitteita yhdessä vaalipiirin kansanedustajien ja keskeisten kumppanien kanssa. Tavoitteena on edistää Päijät-Hämeen tavoitteiden toteutumista päätöksenteossa niin kansallisesti kuin EU-tasollakin.

Kansallisessa edunvalvonnassa vaikutetaan päätöksentekoon, valtion talousarvioon ja lainsäädäntöön. Keväällä 2023 edunvalvonnan painopiste on erityisesti uuteen hallitusohjelmaan vaikuttamisessa. Kansainvälistä edunvalvontaa tehdään yhdessä Etelä-Suomen maakuntien, Helsinki EU Officen ja muiden kumppaneiden kanssa. Tavoitteena on vaikuttaa erityisesti Euroopan unionin valmisteluun sekä kehittämis- ja investointirahoituksen kasvattamiseen maakunnan toimijoiden yhteistyöllä.

Edunvalvonnan painopisteet:

1. Osaamistason nostaminen
2. Saavutettavuuden parantaminen
3. Vihreä siirtymän edistäminen

Kuntayhteistyö

Päijät-Hämeen liitto edistää ja kehittää aktiivisesti alueen kuntien välistä yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on valmistautua ja vastata toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja sitä kautta tukea myös koko maakunnan elinvoimaa ja kilpailukykyä. Kuntayhteistyön perustan muodostavat säännölliset kuntajohtajakokoukset ja Päijät-Hämeen puheenjohtajafoorumien toiminta, joita Päijät-Hämeen liitto valmistelee ja koordinoi. Kuntia ja niiden välistä yhteistyötä tuetaan myös mm. antamalla asiantuntija-apua erilaisten lausuntojen ja kannanottojen laatimiseen, tuottamalla selvityksiä sekä järjestämällä kuntayhteistyön tilaisuuksia ja matkajärjestelyjä. Osana kuntayhteistyötä maakuntaliitto toteuttaa erilaisia maakunnallisia tavoitteita tukevia hankkeita.

Hyvinvointialueiden vastuu sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestäjänä alkaa vuoden 2023 alussa. Pidämme tärkeänä, että uudistus toteutetaan kuntien rahoitusasema turvaten. Myös kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintatyö vaatii selkeyttämistä. Päijät-Hämeen liitto pyrkii osaltaan tukemaan kuntia näihin kysymyksiin liittyvässä työssä.

Päijät-Hämeen liitto vastaa VM:n johdolla toteutettavan Valtion palvelu- ja toimitilaverkkouudistuksen alueellisen projektiryhmän toiminnasta. Lisäksi liitto yhdessä kuntien kanssa suunnittelee ja määrittää Valtion laajakaistatukihankkeen hankehakuun soveltuvat hankealueet ja kilpailuttaa hankkeet.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen (HYTE)

Päijät-Hämeen liitto osallistuu aktiivisesti hyvinvointialueen ja kuntien välisten yhdyspintojen sekä alueellisen hyte-rakenteen valmisteluun. Tehtäviin liittyy erilaisia asiantuntijatehtäviä tiedon lisäämiseksi ja alueen asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Lisäksi Päijät-Hämeen liitossa edistetään

valtakunnallisten ohjelmien ja suositusten toimeenpanoa sekä asukkaiden osallisuutta. Liitto toimii Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelman seurannan koordinoijana ja on mukana vuoden 2022 aikana laadittavan liikkumishjelman laatimisessa ja toimeenpanossa. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen toteutetaan kuntien erillisrahoituksella.

Kansainväliset toiminnot

Kansainvälisyys liittyy Päijät-Hämeen liiton kaikkiin toimintoihin. Kansainväliseen toimintaan osallistuvat liiton asiantuntijat ja hallinto. Kansainvälistä toimintaa pyritään vahvistamaan liiton tulevassa toiminnassa ja Päijät-Hämeen liitossa on jo tällä hetkellä useita omia kansainvälisen rahoituksen hankkeita. Uusia yhteistyökumppaneita ja hankepartnereita etsitään jatkossa paitsi kansallisesti myös maan rajojen ulkopuolelta.

Käytännössä kansainvälisyys kanavoituu pitkäjänteiseen, erityisesti EU –politiikkavaikuttamiseen aktiivisessa yhteistyössä Helsinki EU Officen ja maakunnan muiden toimijoiden kanssa (mm. Korkeakoulutoimijat ja elinkeinoyhtiöt, kaupungit ja kunnat). Lisäksi tavoitteena on rakentaa ja vahvistaa kansainvälisiä verkostoja maakunnalle tärkeillä osaamisalueilla, kuten elintarviketeollisuus, kiertotalous-, sähköinen liikenne, ympäristö- sekä liikunta ja urheilu.

Myös yhteistyötä CPMR-järjestössä (Conference of Peripheral Maritime Regions) jatketaan.

Kansainvälinen toiminta tukee edunvalvonnan, maakuntastrategian ja älykkään erikoistumisen tavoitteita:

1. Kansainvälisillä toiminnoilla on keskeinen asema maakunnalle määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi ja elinvoiman sekä vetovoiman lisäämiseksi.
2. Liitto vaikuttaa kansainvälisiin toimiin Päijät-Hämeen tunnettuuteen, edistää projektipartnereiden löytämistä verkostoista sekä kansainvälisen rahoituksen saamista maakunnan toimijoiden hankkeille yhteistyössä Helsinki EU Officen kanssa.
3. Liitto vaikuttaa Euroopan Unionin politiikkavalmisteluun, erityisesti EU:n alue- ja koheesio-, ympäristö- sekä liikennepolitiikan (TEN-T) lohkoilla.
4. Liitto osallistuu sellaisiin kansainvälisiin rahoitushakuihin, jotka tukevat maakuntastrategian tavoitteita.

Viestintä

Päijät-Hämeen liiton viestintä on johtamisen ja edunvalvonnan väline ja se tukee maakuntastrategian tavoitteiden saavuttamista ja maineen kehittymistä. Viestinnän tehtävänä on välittää oikeaa ja ajantasaista tietoa valmisteilla olevista asioista, päätöksistä ja vaikuttamismahdollisuuksista, oikea-aikaisesti.

Viestinnän kehittäminen on jatkuvaa työtä. Tavoitteenamme on, että viestintämme on vaikuttavaa ja tekee näkyväksi liiton toimintaa ja tuloksia. Jokainen työntekijä tuottaa sisältöjä omaan asiantuntemukseensa ja tehtäviinsä liittyen. Viestinnällä liitto myös sitouttaa kohderyhmiä maakunnan kehittämiseen ja tuo esiin alueen erityisosaamista ja potentiaalia.

Päijät-Hämeen liitto järjestää vuosittain Vellamon maakuntajuhlan, jonka yhteydessä jaetaan Päijät-Häme-mitali. Lisäksi Päijät-Hämeen liitto varautuu yhteistyökumppaneiden kanssa järjestettävään tapahtumiin.

VUODEN 2023 TALOUSARVIO

Yleinen taloudellinen tilanne

Valtiovarainministeriön syyskuussa julkaiseman talouskatsauksen mukaan Suomen ensivuoden talouskasvu jää vaisuksi **Talouden kasvunäkymä on maltillinen - Valtiovarainministeriö (vm.fi)**: Helmikuussa alkanut Venäjän hyökkäys Ukrainaan luo epävarmuutta ja painaa kasvunäkymiä alaspäin. Talouskasvu hidastuu ja inflaatio nopeutuu ennakoitua enemmän. Suomen bruttokansantuotteen (bkt) arvioidaan kasvavan 1,7 prosenttia vuonna 2022, 0,5 prosenttia vuonna 2023 ja 1,4 prosenttia vuonna 2024.

Kuluttajahintojen nousu on kiihtynyt kotimaassa jo lähes 8 prosenttiin (19.9.2022) ja inflaation odotetaan kiihtyvän tänä vuonna keskimäärin 6,5 prosenttiin. Inflaatio heikentää kotitalouksien ostovoimaa ja työllisyyden kasvusta huolimatta kotitalouksien reaalitytulot pienenevät.

VM:n mukaan parin viime vuoden aikana työllisyyden ja kulutuksen kasvu ovat kasvattaneet verotuloja ja vahvistaneet julkista taloutta. Talouskasvun hidastuessa julkisen talouden alijäämät ja velkasuhde alkavat kuitenkin kasvaa uudelleen. Hallituksen päätökset tukitoimista yhdessä väestön ikääntymisen kanssa merkitsevät kasvavia menoja, jotka heikentävät julkista taloutta. Myös kasvavat velanhoitokulut ovat pois muusta julkisesta rahoituksesta. VM arvioikin, että julkisyhteisöjen menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino on mittava, eikä julkisen talouden rahoitus ole kestäväällä pohjalla pitkällä aikavälillä.

Maailmantalouden näkymiä synkentävät nopea inflaatio, Euroopan energiakriisi sekä Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen. Geopoliittiset jännitteet suurvaltojen välillä ovat kasvaneet. Samalla kehittyviä maita uhkaa edelleen ruokapula. Maailmantalouden kasvun odotetaan hidastuvan 2,7 prosenttiin tänä vuonna ja 2,5 prosenttiin vuonna 2023.

VM arvioi, että myös euroalueen näkymät ovat heikentyneet Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen ja energiapulan takia. Inflaatio kiihtyy ja kuluttajien luottamus heikkenee. Erityisesti Saksan heikot talouden näkymät huolestuttavat.

Rahapolitiikkaa on kiristetty kuluneena vuonna sekä euroalueella että Yhdysvalloissa ja korot ovat nousussa. Jos inflaatio osoittautuu ennustettua nopeammaksi tai pitkäkestoisemmaksi, tulee myös korkotaso olemaan oletettua korkeampi.

Vaikean energiatilanteen odotetaan jatkuvan Euroopassa ja on mahdollista, että tulevana talvena joudutaan säännöstelemään energian kulutusta. Maakaasun hinta Euroopassa on tällä hetkellä erittäin korkea.

Ensi vuonna maailmantalouden kasvunäkymät arvioidaan heikommiksi kuin tänä vuonna. Epävarmuus voi viivästyttää tai keskeyttää investointihankkeita tulevaisuudessa. Toisaalta EU-alueella yksityisiin investointeihin odotetaan tukea EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF).

Talouskasvua voi edesauttaa se, jos vihreän siirtymän osalta edetään nopeammin, jotta päästään nopeammin eroon fossiilisista polttoaineista.

Inflaation hidastamiseksi tehtävät toimet ja mahdollinen energiapula saattavat heikentää talouskasvua jopa ennustettua enemmän niin Euroopassa kuin muuallakin maailmassa.

VM:n katsauksessa nousee esille myös huoli hintojen ja palkkojen mahdollisesta nousukierteestä. Seurauksena voisi olla kiristynyt rahapolitiikka ja korkojen nousu. Tämä heikentäisi talouden kasvua sekä vientimarkkinoilla että Suomessa. Kilpailijamaita voimakkaampi kotimainen hintojen ja palkkojen nousukierre heikentäisi Suomen kilpailukykyä ja hidastaisi näin ollen talouden elpymistä.

(VM:n ennusteen taustalla oletuksina ovat, että vuoden 2022 aikana asetetut talouspakotteet jäävät voimaan ja ettei koronaepidemian leviämisen estämiseksi tehdä sellaisia rajoituksia, joilla olisi taloudellisia vaikutuksia.)

Päijät-Hämeen näkymä

Vetovoimatekijöistä eteläisen kehätien avaus on tuonut alueelle uusia investointeja ja työpaikkoja. Alueella investoidaan lisää yritysalueiden kehittämiseen tavoitteena houkutella uusia yrityksiä, jotka työllistävät alueen asukkaita ja tuovat uutta koulutettua väkeä. Parhailaan käydään mm. neuvotteluja Fazerin makeistehtaan sijoittumisesta, josta kisaavat myös monet muut kaupungit eteläisessä Suomessa. Lahden kaupunkiseudun kunnat luovat uusia edellytyksiä yritystoiminnalle seudun ja valtion MAL-sopimuksen mukaisilla toimenpiteillä.

Vuoden 2021 Lahden ympäristöpääkaupunkistatus toi positiivista julkisuutta sekä näkyvyyttä ja edesauttoi alueen jo entisestään vahvan kiertotalouden kasvua. LUT-yliopiston tulo Lahteen ja laajeneminen on ollut maakunnalle iso mahdollisuus uuteen kasvuun ja elinkeinoelämän kehittymiseen sekä alueen koulutustason nostoon. Yliopisto on kehittynyt jopa odotuksia paremmin. Vahvojen klustereiden (mm. sähköisen liikenteen klusteri, bio- ja kiertotalousklusteri, viljaklusteri) toiminta tukee yritysten kasvua, ja niiden toivotaan houkuttelevan lisää toimijoita alueelle. Alue on saanut tunnustusta myös matkailukohteena.

Väestökehityksen laskeva trendi jatkui viime vuonna. Keskuskaupunki Lahden väkiluku kuitenkin kasvoi jonkin verran muuttoliikkeen ansiosta. Lähtökohtaisesti maakunnan tilanne on monilla aluetalouden mittareilla haastava. Muun muassa työttömyysaste on maakuntien kärkipäätä, ja keskuskaupunki Lahden työttömyysaste suurten kaupunkien korkein. Alueella näkyvät korostuneesti rakennemuutoksen, matalan koulutustason, väestön ikääntymisen ja ylisukupolvisen syrjäytymisen vaikutukset.

Yritykset katsoivat jo positiivisesti tulevaisuuteen korona-ajan jälkeen, mutta nyt kasvuennusteet ovat supistuneet Ukrainan sodasta johtuen. Alkuvuodesta toteutetussa pk-yritysbarometrissa koronan aiheuttamat poikkeusolot näkyivät edelleen päijäthämäläisten yritysten odotuksissa, mutta niin suhdanneodotukset kuin työllisyyden ja yritysten kannattavuuden kehitys nähtiin alueella keskimääräistä myönteisemmässä valossa. Epävarmuus pudotti kuitenkin suhdannenäkymien saldoluovun syksyä matalammaksi.

Päijät-Hämeen yrittäjien kyselyssä nousevat myös esiin hintojen nousun vaikutukset. Sodan vaikutus päijäthämäläisiin yrityksiin näkyy konkreettisimmin polttoaineen ja energian hinnan nousuna.

Alkutuotannolla on alueella vahva merkitys, joten käynnissä olevan kriisin vaikutukset näkyvät alueella vahvasti tätä kautta.

Alueen matkailutoiminta on ollut hyvässä kasvussa. Koronaepidemia muutti matkailijoiden arvo maailmaa tavalla, joka tukee Päijät-Hämeen matkailuprofiilia ja matkailun kasvua. Alue on hyötynyt myös lisääntyneestä kotimaanmatkailusta.

Talouden piristyminen koronarajoitusten höllentymisen myötä näkyi myös Päijät-Hämeessä työllisyyden kasvuna ja työttömyyden laskuna. Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja vaikutukset talouskasvun hidastumiseen ei vielä tässä vaiheessa näy työttömyyden eikä myöskään lomautusten kasvuna. On selvää, että vaikutuksia tullaan näkemään, mutta voimakkuutta on vaikea ennustaa. Työttömyyden kasvun rinnalla vaikutuksia nähdään myös esimerkiksi osaavan työvoiman saatavuuden vaikeutumisena, sillä alueen yrityksillä on ukrainalaisia työntekijöitä muun muassa marjatiljoilla ja teollisuudessa.

Työllisten määrä kasvoi Päijät-Hämeessä kuten maassa keskimäärin vuoteen 2020 verrattuna. Työllisten määrä ylitti myös vuoden 2019 tason. Kasvuun vaikutti voimakkaimmin työllisten määrän lisääntyminen terveys- ja sosiaalipalveluissa, mutta kasvua oli myös majoitus- ja ravitsemustoiminnassa, liike-elämän palveluissa sekä koulutuksessa. Työllisyysaste (15–64-vuotiaat) sen sijaan laski hieman vuoteen 2020 verrattuna ollen Päijät-Hämeessä vuonna 2021 keskimäärin 70,2 prosenttia. Alueen työllisyysaste on edelleen matalampi kuin maassa keskimäärin.

Työttömyyden lähdettyä laskuun laskuvauhti on ollut alueella keskimääräistä hitaampaa, vaikkakin työttömyys on vähentynyt merkittävästi. Kuitenkin edelleen lähes kaikissa pääammattiryhmissä työttömien määrä on suurempi kuin ennen koronakriisin alkua.

Työttömyyden rakenteelliset ongelmat ovat alueella edelleen samat kuin ennen koronakriisin alkua, mutta ne ovat voimistuneet. Työttömyysaste on maakuntien korkeimpia, ja keskuskaupunki Lahden työttömyysaste suurten kaupunkien korkein. Ulkomaalaisten työttömyysaste on maakuntien kärkipäätä ja Lahdessa suurten kaupunkien korkeimpia. Myös nuorten työttömyysaste on keskimääräistä korkeampi ja Lahdessa suurten kaupunkien kärkipäätä. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä oli jo ennen koronakriisiä maakuntien suurimpia ollen tällä hetkellä maakunnista suurin. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa edelleen vuoden takaiseen verrattuna, mutta kasvuvauhti on hidastunut.

Alueella tehdään aktiivista ja monipuolista yhteistyötä työvoimapulan, kohtaanto-ongelmien ja rakennemuutoksen suhteen. Yhteistyöstä on hyvä syy odottaa tuloksia, joskaan ne eivät ongelmien luonteesta johtuen näy välttämättä nopeasti. Työvoiman saatavuuden ongelmia on ratkaistu myös yritysten kanssa yhdessä suunnitelluilla ja hankituilla yhteishankintakoulutuksilla. (TEM; Alueelliset kehitysnäkymät, Kevät 2022)

Kuntatalous

Kunnat ja kuntayhtymät valmistautuvat ensi vuonna toteutuvaan sote-uudistuksen voimaantuloon poikkeuksellisissa oloissa. Keväällä 2020 alkanut koronaepidemia vaikuttaa edelleen kuntien talouteen ja toimintaan monin tavoin. Lisäksi Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja globaalien jännitteiden lisääntyminen luovat kustannuspaineita ja heikentävät talousnäkyä sekä kasvattavat niihin liittyvää epävarmuutta. Kuntakentällä varaudutaan myös muihin sodan vaikutuksiin, kuten pakolaisvirtojen aiheuttamiin muutoksiin palvelutarpeessa. Myös kyberturvallisuuteen liittyvät kysymykset ovat nousseet entistä keskeisempään asemaan kuntien varautumisessa.

Sote-uudistus muuttaa kuntien tehtäväkenttää ja taloutta merkittävästi ensi vuodesta alkaen. Sen myötä vaikeasti ennakoitavat ja nopeasti kasvavat sote-menot siirtyvät hyvinvointialueiden vastuulle. Valmisteilla oleva TE-palvelujen siirto kuntiin jatkaa toteutuessaan kuntien tehtäväkentän muutosta. Uudistusta ei ole huomioitu tässä kuntatalousohjelmassa, koska uudistusta koskevaa hallituksen esitystä ei ole vielä annettu eduskunnalle.

Kuntatalous pysyi vuonna 2021 edellisvuoden tapaan vahvana. Tilikauden tulos oli liki 1,5 mrd. euroa ylijäämäinen ja toiminnan ja investointien rahavirta oli lähellä tasapainoa. Koronaepidemia ei ole heikentänyt kuntatalouden tilaa, sillä valtio on tukenut kuntia ja kuntayhtymiä epidemian aikana vuosina 2020–2021 erilaisilla tukitoimilla yhteensä noin 5 mrd. eurolla.

Tilikauden tulos ja vuosikate kuitenkin heikkenivät vuonna 2021 edellisvuoteen verrattuna. Toimintakate heikkeni myyntituottojen voimakkaasta kasvusta huolimatta, sillä kuntien ja kuntayhtymien toimintakulut kasvoivat voimakkaasti. Nopean toimintakulujen kasvun taustalla vaikuttavat muun muassa koronaepidemian aiheuttamat testauksen, jäljittämisen, rokottamisen ja hoidon kustannukset sekä hoito- ja palveluvelan purku.

Lainakanta jatkoi kasvuaan mutta kasvu hidastui selvästi edellisvuodesta. Nettoinvestoinnit laskivat edellisvuodesta noin 600 milj. euroa, mikä osaltaan vähensi kuntatalouden lainanottotarvetta ja vaikutti siihen, että vuosikate ylitti nettoinvestointien määrän. Kuntien vuosikate ja tilikauden tulos heikkenivät edellisvuodesta, kun taas kuntayhtymien vuosikate vahvistui, ja tilikauden tulos kääntyi positiiviseksi. Etenkin sairaanhoitopiirien tulos vahvistui selvästi. Negatiivisen vuosikatteen kuntayhtymien määrä kuitenkin kaksinkertaistui edellisvuodesta 28:aan. Myös vuosikatteeltaan negatiivisten kuntien lukumäärä kasvoi 13:een edellisvuoden kahdesta kunnasta. Heikon talouden perusteella käynnistettävään arviointimenettelyyn olisi silti päätymässä vuoden 2021 tilinpäätösarviotietojen perusteella arviolta enintään 1–3 uutta kuntaa, mutta ei yhtään kuntayhtymää. (VM; Kuntatalousohjelma 2023–2026)

Talousarvion laadinnan perustelut

Käyttötalousoasa

Maakuntavaltuuston hyväksymässä vuosien 2022–2024 taloussuunnitelmassa on jäsenkuntien maksuosuuden arvioitu kasvavan vuoden 2023 käyttömeneihin kolme prosenttia. Nyt laadittu talousarvioesitys perustuu jäsenkuntien maksuosuuden kolmen prosentin kasvuun. Myös vuosien 2024 ja 2025 kuntarahoitteisten käyttömenojen kasvuksi on arvioitu kolme prosenttia.

Päijät-Hämeen liitto osallistuu toiminta- ja taloussuunnitelman ajanjaksolla sopimuskumppanina Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksen toimeenpanoon ja uuden MAL-neuvottelukierroksen neuvotteluihin. Toimintavuonna 2023 laaditaan Lahden kaupunkiseutusunnitelma ja Päijät-Hämeen rakennemalli selvityksineen osana MAL-sopimuksen toteuttamista.

Keväällä 2023 edunvalvonnan painopiste on erityisesti uuteen hallitusohjelmaan vaikuttamisessa. Kansainvälistä edunvalvontaa tehdään yhdessä paitsi maakunnan keskeisten toimijoiden kanssa niin myös mm. Etelä-Suomen maakuntien, Helsinki EU Officen ja muiden kumppaneiden kanssa. Tavoitteena on vaikuttaa erityisesti Euroopan unionin ohjelmakausien valmisteluun sekä kehittämis- ja investointirahoituksen kasvattamiseen maakunnan toimijoiden yhteistyöllä.

Liitto myöntää maakuntaan Työ- ja elinkeinoministeriön Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukemisen (AKKE) -rahoitusta ja valmistele Euroopan unionin rakennerahastovarojen hankepäätökset. Liitto seuraa osarahoittamia hankkeita niin päättyneeltä kuin alkaneelta ohjelmakaudelta. Hanketyössä korostuu vuodelle 2023 CCRI-aloitteen kiertotaloustyö, johon Päijät-Häme on hyväksytty mukaan Euroopan kärkialueiden joukkoon. Myös avaus kulttuuritoiminnan kehittämistehtävään avaa mahdollisuuksia alueen oman kehittämisen lisäksi kansainvälisten toimien lisäämiseen.

Liitolla on aikaisemmilta vuosilta ylijäämää yhteensä 778 399,47 euroa.

Maakuntahallituksen esityksessä vuoden 2023 talousarvioksi toimintatuotot ovat yhteensä 3 215 167 euroa ja toimintakulut 3 248 240 euroa. Jäsenkuntien maksuosuus liiton menoihin on 2 319 992 euroa. Maksuosuuslaskelma on liitteenä.

Talousarvioesitykseen sisältyy myös seuraavat hankkeet ja kuntarahoitusosuudet:

- Valtion palvelu- ja toimitilaverkkouudistus -hanke
- CANEMURE-hanke
- Asiakaspalvelun digtuki- ja ohjaustaidot -hanke
- Next2met-hanke
- Kulttuuritoiminnan kehittämistehtävä -hanke
- Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen -hanke
- LOTTI-hanke
- CIRCLA-hanke
- LIKE-hanke
- CECI-hanke
- CCRI-kiertotalous
- CEI Boost -hanke
- Kuntayhteistyörahoitus
- HYTE-rahoitus
- Lahden Yliopistokampus

Vuoden 2023 talousarvio on laadittu niin, että sillä pystytään toteuttamaan toimintasuunnitelmaan valitut painopisteet.

Luottamushenkilöhallinto

Toimintatuotot

Luottamushenkilöhallinnon toimintatuotot 160 000 euroa koostuu:

- Jäsenkuntien maksuosuuksista 158 000 euroa
- EU:n teknisestä tuesta 2 000 euroa

Toimintakulut

Luottamushenkilöhallinnon kokonaiskulut ovat yhteensä 160 000 euroa.

Talousarviossa on varauduttu YTA-alueen hallitusten yhteiskokouksiin, kahteen maakuntavaltuuston kokoukseen, kymmeneen maakuntahallituksen kokoukseen ja kahdeksaan tarkastuslautakunnan kokoukseen.

Luottamushenkilöhallinnossa on otettu huomioon myös maakunnan yhteistyöryhmän toiminnasta aiheutuvat kustannukset, joiksi on arvioitu 2 000 euroa. Kustannukset katetaan Euroopan unionin teknisestä tuesta.

Varsinainen toiminta

Toimintatuotot

Varsinaisen toiminnan toimintatuotot 2 190 992 euroa koostuu:

- Jäsenkuntien maksuosuuksista 2 161 992 euroa
- Muista tuista ja avustuksista 15 000 euroa
- Muut tuotot 14 000 euroa

Toimintakulut

Varsinaisen toiminnan kokonaiskulut ovat 2 099 900 euroa, mikä on 1,3 prosenttia enemmän kuin kuluvana vuonna.

Kokonaiskuluista henkilöstökulujen osuus on noin 68 prosenttia. Toimintavuonna henkilöstökulut vähenevät 4,3 prosenttia kuluvasta vuodesta.

Palvelujen ostoihin on varattu 482 000 euroa, mikä on 13,7 prosenttia enemmän kuin kuluvana vuonna.

Muut määrärahat on varattu siten, että toimintasuunnitelmassa esitettyjen tehtävien toteuttamiseen on tarvittavat edellytykset.

Kuntayhteistyö ja projektit

Toimintatuotot

Kuntayhteistyön ja projektien toimintatuotot:

Valtion palvelu- ja toimitilaverkko uudistushanke	27 500	euroa
CANEMURE-hanke	46 170	euroa
Asiakaspalvelun digituki- ja ohjaustaidot-hanke	59 490	euroa
Next2met-hanke	13 330	euroa
Kulttuuritoiminnan kehittämistehtävä-hanke	90 045	euroa
Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen-hanke	56 890	euroa
LOTTI-hanke	108 535	euroa
CIRCLA-hanke	63 920	euroa
CCRI-kiertotalous-hanke	50 000	euroa
LIKE-hanke	30 000	euroa
CECI-hanke	7 450	euroa
CEI Boost-hanke	40 845	euroa
Kuntayhteistyörahoitus	85 000	euroa
HYTE-rahoitus	85 000	euroa
Lahden Yliopistokampus	100 000	euroa
YHTEENSÄ	864 175	euroa

Toimintakulut

Kuntayhteistyön ja projektien toimintakulut:

Valtion palvelu- ja toimitilaverkko uudistushanke	27 500	euroa
CANEMURE-hanke	84 500	euroa
Asiakaspalvelun digituki- ja ohjaustaidot-hanke	59 490	euroa
Next2met-hanke	18 830	euroa
Kulttuuritoiminnan kehittämistehtävä-hanke	101 825	euroa
Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen-hanke	81 270	euroa
LOTTI-hanke	111 430	euroa
CIRCLA-hanke	63 920	euroa
CCRI-kiertotalous-hanke	68 320	euroa
LIKE-hanke	50 000	euroa
CECI -hanke	7 800	euroa
CEI Boost-hanke	43 455	euroa
Kuntayhteistyörahoitus	85 000	euroa
HYTE-rahoitus	85 000	euroa
Lahden Yliopistokampus	100 000	euroa
YHTEENSÄ	988 340	euroa

Valtion palvelu- ja toimitilaverkko uudistushanke

Valtionhallinnon viranomaiset siirtyvät julkisen hallinnon strategian linjausten mukaisesti 2020-luvun aikana yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin ja korvaavat omat palvelutuottajakohtaiset palvelupisteensä yhteisillä asiakaspalvelupisteillä. Alueellinen suunnittelu käynnistetään ensimmäisenä Päijät-Hämeen, Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan maakuntien alueella. Päijät-Hämeen liitto vastaa VM:n johdolla toteutettavan palvelu- ja toimitilaverkkouudistuksen alueellisen projektiryhmän toiminnasta. Projektiryhmän tehtävänä on alueellisen suunnitelman tekeminen ja toimeenpanon ohjaus. Alueellinen suunnitelma, joka sisältää nykytilan kuvauksen ja tavoitetilakuvauksen valmistui vuonna 2022. Vuoden 2023 aikana projektiryhmä seuraa suunnitelman toimeenpanoa ja tuottaa tietoa alkuvaiheen kokemuksista VM:n toimesta tehtävään väliraporttiin.

CANEMURE-hanke

CANEMURE – Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia on Suomen ympäristökeskuksen koordinoima kansallinen ilmastohanke. Hankkeessa on mukana kaikkiaan 22 toimijaa ja 7 maakuntaa. CANEMURE-hanketta toteutetaan vuosina 2018–2024 EU:n LIFE-ohjelman tuella. Päijät-Hämeessä maakuntaliitto vastaa hankkeen toteuttamisesta. Vuonna 2023 jatketaan maakunnan ilmastotiekartan toteutusta ja etenkin kuntien ilmastotyön tukemista esim. Ilmastosuunnitelmien laatimisen osalta. Maakunnan ilmastotiekarttaa uudistetaan kestävyystiekartan suuntaan. Myös ilmastomuutokseen sopeutumisen toimia tarkennetaan. Hankkeen toteutusaika on 1.10.2018 - 31.10.2024. <https://paijat-hame.fi/canemure/>

Asiakaspalvelun digituki- ja ohjaustaidot-hanke

Hankkeen ensisijaisena tavoitteena on vastata koronapandemian aiheuttamaan osaamisvajeesseen ja lisätä asiakaspalvelutyössä pärjäämistä. Toissijaisena tavoitteena on lisätä kuntalaisten, työttömien ja maahanmuuttajien digitaitoja ja osallisuutta palvelupisteissä saatavan digituen ja palveluohjauksen avulla. Lisäksi hanke edistää toissijaisesti vähähiilistä taloutta, koska palvelujen siirtäminen verkkoon vähentää liikkumisen tarvetta, joka puolestaan vähentää palvelujen hiilijalanjälkeä. Asiakaspalvelun digituki- ja ohjaustaidot hankkeessa lisätään julkisen sektorin asiakaspalveluhenkilöstön digiosaamista. Erityistä huomiota kiinnitetään digipalvelujen neuvonnan ja palveluohjauksen osaamiseen.

Hankkeessa:

- lisätään asiakaspalveluhenkilöstön osaamista tietojärjestelmistä ja asiointisovelluksista,
- luodaan ohjeet ja menettelytavat neuvontatilanteisiin, järjestetään koulutus ja työnhajauksellinen tuki sekä
- luodaan lainsäädäntöön ja hyviin käytäntöihin perustuvat linjaukset neuvonnasta sekä suunnitellaan selkeät asiakasohjauksen käytännöt ja palvelupolut.

ESR-rahoitteinen hanke rahoitetaan osana unionin Covid-19-pandemian johdosta toteuttamia toimia. Hankkeessa ovat mukana kaikki Päijät-Hämeen kunnat.

Hankkeen toteutusaika on 1.2.2022–31.8.2023, ESR-rahoitus.

Next2Met-hanke

Next-to-Metropolitan eli Next2Met on Interreg Europe –hanke. Next2Met’n tavoitteena on tarkastella ja kehittää eurooppalaisten suurkaupunkialueiden läheisten maakuntien, eräänlaisten “katvealueiden” aluekehitystä ja vetovoimaa digitalisaation avulla.

Interreg-hankkeissa tutustutaan partnerimaakuntien hyviin käytänteisiin ja hyödynnetään niitä. Suomen ja Päijät-Hämeen toimintasuunnitelma ammentaa monipaikkaisuuden ja hybridityön mahdollisuuksista koronapandemian jälkeisessä uudessa normaalissa, ja tähän on saatu hyvää selkänajaa irlantilaisen Eastern and Midlands –alueen kokemuksista ja käytänteistä. Hankkeen toteutusaika on 1.8.2019–31.7.2023. Vaihe 1 päättyi 31.7.2022 ja vaihe 2. toimintasuunnitelman monitorointijakso päättyi 31.7.2023, Interreg Europe.

Kulttuuritoiminnan kehittämistehtävä-hanke

Päijät-Hämeen kulttuuriverkko -nimisessä kehittämistehtävässä on tavoitteena edistää kuntien kulttuuritoimen työntekijöiden ja alueen kulttuuritoimijoiden verkostoitumista, kehittää heidän ja sidosryhmien osaamista sekä kokeilla uutena toimintamuotona maakuntataiteilijoiden työskentelyä alueella. Kulttuurin edistäminen osana aluekehitystä on yksi maakuntien liittojen lakisääteisistä tehtävistä. Laissa kuntien kulttuuritoiminnasta on määritelty mahdollisuus kulttuurin alueellisiin kehittämistehtäviin. Kehittämistehtävän rahoitusta haettiin elokuussa 2022 opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Erillisrahoitetun tehtävän tavoiteltu kesto on 1.1.2023–31.12.2024, opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitus.

Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen innovaatioekosysteemi-hanke

Hankkeessa kehitetään ja käynnistetään Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen innovaatioekosysteemi. Tavoitteena on, että Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen innovaatioekosysteemi on käynnistynyt ja se luo lisäarvoa ja kilpailuetua Päijät-Hämeen alueelle ja sen toimijoille, mm. yrityksille ja TKI-toimijoille. Päijät-Hämeen vuoden 2021 lopussa valitut uudet älykkään erikoistumisen uudet kärjet ovat sportti, ruoka ja juoma sekä valmistus ja läpileikkaavana periaatteena on kestävyys. Innovaatioekosysteemi kerää maakunnan älykkään erikoistumisen toimijat yhteen, luo niiden välille yhteistyötä ja TKI-kumppanuuksia sekä liittää toimijoita kansallisiin ja kansainvälisiin arvoverkostoihin. Hankkeessa keskitytään erityisesti valmistuskärkeen ja kärkien kokonaisuuteen, mutta tarvittavilta osin myös sportti- sekä ruoka ja juoma -kärkeen, jotka ovat pidemmälle kehittyneitä. EAKR-hankkeen toteutusaika on 1.10.2022–30.9.2024, EAKR-ohjelma-rahoitus.

LOTTI-hanke

LOTTI:ssa verkostonhankkeen tavoitteena on luoda uudelleen paikallisia identiteettejä ja paikallisia osaamiskokonaisuuksia ja hyödyntää niitä uusien mahdollisuuksien edistämiseksi alueellisilla älykkään erikoistumisen aloilla. Korkean kilpailukyvyyn ja paikkaperusteisia lähestymistapoja tukevan konseptin puitteissa LOTTIN yleisenä tavoitteena on parantaa alueellisten viranomaisten valmiuksia suunnitella ja toteuttaa politiikkaa, joka edistää innovatiivista, kestävä ja kansalaisvetoista siirtymää, jota ohjaavat uudistuvat teolliset perinteet ja identiteetti. Interreg Europe –ohjelmaan on haettu yhdessä eurooppalaisten kumppanien kanssa LOTTI-hanketta, joka yhdistää teollisen muutoksen ja alueellisen identiteetin. Hankkeen partnerimaakunnat ovat kokeneet perinteisen tuotanto- ja talousrakenteen muutoksia ja haasteita. Nämä rakenteet, jotka aiemmin muodostivat perustan paikalliselle identiteetille, ja johon asukkaat samaistuivat, ovat nyt siirtymävaiheessa. Siirtymään liittyy sekä digitaalisia että vihreitä elementtejä. Hankkeen toteutusaika on 1.1.2023–31.12.2026, Interreg Europe.

CIRCLA-hanke

CIRCLA:n tavoitteena on kehittää, validoida ja esitellä innovatiivisia kiertotalouden uusia teknologioita ja paranneltuja ratkaisuja. Hanke vauhdittaa siirtymistä kohti ilmastoneutraalia, resursitehokasta ja kilpailukykyistä rakennusalaan. CIRCLA-hanke on laajassa kansainvälisessä yhteistyössä tehty nelivuotinen kehitys- ja tutkimus Horisontti Eurooppa -hanke. Sen budjetti on yli 6 milj. euroa, josta Päijät-Hämeen saanto voi olla noin 2 milj. euroa.

CIRKLAN pilottitoiminta keskittyy kahdella EU-alueella:

1. Castilla y León, Burgos, Espanja. Mineraalipohjaiset tuotteet elinkaarta parannetaan kierrättämällä ja uudelleenkierrättämällä. Taustalla on parempi infrastruktuurin elinikäinen kestävyys.
2. Päijät-Häme, Lahti, Suomi. Luodaan uusia biopohjaisia tuotteita kierrättämällä/uudelleenkierrättämällä jalostusarvon kehittämiseksi. Ratkaisujen laajempaa toistoa tutkitaan myös muilla alueilla. Mukana hankkeessa on alueen yrityksiä, Lahden hiilineutraalin rakentamisen kehityskeskus, LUT, LAB ja Päijät-Hämeen liitto. Liiton tehtävä on vaikuttaa alueen ja kuntien ohjelmatyöhön kestävämmän rakentamisen ja kiertotalouden edistämiseksi.

Hankkeen toteutusaika on 1.1.2023–31.12.2026, Horisontti Eurooppa.

CCRI-kiertotaloushanke

Käynnistettävä tukihanke mahdollistaa aktiivisen toiminnan CCRI-verkostossa ja rahoitusohjelmien hyödyntämisen Päijät-Hämeen investointitoimenpiteiden tueksi. EU:n Circular Cities and Regions Initiative (CCRI) on alueille ja kaupungeille suunnattu kehittämisohjelma. Lahti ja Päijät-Häme ovat mukana myös kansallisessa Kiertotaloutta edistävän vapaaehtoisen green deal -sitoumuksen valmistelussa, johon osallistuu 80 kansallista toimijaa. Valitut CCRI -alueet tekevät tiivistä yhteistyötä ohjelmatoimiston ja toistensa kanssa johtaakseen Euroopan kiertotalouden muutosta. Toteuttamiseen voi saada rahoitusta mm. Horisontti Eurooppa -ohjelmasta, mutta myös kumppanuuksia ja rahoitusta saattaa tulla OECD:n ja Euroopan Investointipankin ohjelma- ja rahoitustyön kautta. Hankkeen toteutusaika on 1.1.2023–31.12.2024, AKKE-hanke.

LIKE-hanke - Lisää kestäväää energiaa

Tarkoituksena on syyskaudella tunnistaa hakemukseen aurinkoenergian teollisen mittakaavan kuntakohteita, joissa valittuja kuntapilotteja voidaan viedä hankkeen selvitysten tuella eteenpäin. Samalla aktivoidaan muita kuntia ja niiden yhteistyökumppaneita uusiutuvan energian kestävään kasvuun. Hakemukseen liittyy myös vielä tarpeellisia tuulivoimaselvityksiä. Ympäristöministeriö on avannut haun, jossa kunnat ja maakuntien liitot voivat hakea avustusta vihreää siirtymää edistävien investointihankkeiden kaavoitukseen, lupamenettelyyn ja niihin liittyviin selvityksiin. Hankkeen mahdollinen toteutusaika on 1.1.2023–31.12.2024, ympäristöministeriörahoitus.

CECI-hanke, Lump Sum

CECI-hanke pyrkii edistämään asukkaiden osallistumista kiertotalouteen, keskittyen erityisesti jakamistalouden ratkaisuihin. Tavaroiden uudelleenkäyttö, korjaus, entisöinti, uudistaminen ja jakaminen ovat esimerkkejä asukkaiden kiertotaloustoiminnasta. Uusien kulutustottumusten omaksuminen pidentäisi tuotteiden elinikää, vähentäisi jätteen syntyä ja loisi kysyntää uusille. Käytännössä CECI-hanke keskittyy tiedon, kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamiseen asukkaiden osallistamisesta kiertotalouteen alueellisesti projektipartnereiden ja sidosryhmien välillä sekä kansainvälisesti kuudelta eurooppalaiselta alueelta tulevien projektipartnereiden välillä. Viimeisen vuoden aikana (1.8.2022–31.7.2023) seurataan alueellisen toimintasuunnitelman etenemistä. Kesäkuussa 2023 järjestetään viimeinen kv-tapaaminen, High level political dissemination event, luultavimmin Lahdessa. Hankkeen toteutusaika on 1.8.2019–31.7.2023: Phase 1 1.8.2019–31.7.2022, Phase 2 1.8.2022–31.7.2023. Interreg Europe. <https://paijat-hame.fi/ceci/>

CEI BOOST-hanke

Hankkeen tavoitteena on lisätä digitaalisten innovaatioiden käyttöä tukemaan kiertotaloutta alueellisesti pk-yrityksissä RIS3 sektoreilla. Hankkeessa tutkitaan, kehitetään ja testataan lähestymistapoja ja työkaluja, joilla voidaan arvioida, vahvistaa ja tukea alueellisten kiertotalousinnovaatioiden ekosysteemejä metropolien ulkopuolisilla alueilla ja nousevilla alueilla Euroopassa, jotka jäävät jälkeen EU:n asettamasta vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoitteesta. Tavoitteena on kannustaa ja tukea kestävien digitaalisten ratkaisujen kehittämistä ja käyttöönottoa kiertotaloudessa, erityisesti uusiin teknologioihin liittyen (esim. tekoäly, robotiikka, digitaaliset kaksoset, teollinen symbioosi, lohkoketju) ja varmistaa, että ratkaisuja käytetään nopeuttamaan siirtymää kestävään kiertotalouteen. Tähän liittyy älykkään erikoistumisen strategioiden parantaminen, rahoitusinstrumenttien kehittäminen ja pilottihanke, jolla edistetään pk-yritysten, kaupunkien ja kansalaisten kestävien, digitaalisesti mahdollistavien ratkaisujen käyttämistä kiertotaloudessa. Hankkeen toteutusaika on 1.1.2023–31.12.2026, Interreg Europe.

Kuntayhteistyörahoitus

Päijät-Hämeen liitto edistää ja kehittää aktiivisesti alueen kuntien välistä yhteistyötä. Kuntayhteistyön tavoitteena on koko maakunnan elinvoiman ja kilpailukyvyn vahvistaminen. Yhteistyön tavoitteena on myös valmistautua ja vastata toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Kuntayhteistyön perustan muodostavat säännölliset kuntajohtajakokoukset ja Päijät-Hämeen puheenjohtajafoorumien toiminta, joita Päijät-Hämeen liitto valmistelee ja koordinoi. Kuntayhteistyön hallinnointiin ja kehittämiseen on liittoon palkattu määräaikainen kuntayhteistyöpäällikkö. Toiminnalle on varattu kuntarahoitus ajalle 15.8.2022–14.8.2024.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen-HYTE rahoitus

Päijät-Hämeen liitto toimii aktiivisesti alueellisessa hyte-työssä, jota toteutetaan laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistetään mm. vähentämällä eriarvoisuutta, lisäämällä asukkaiden osallisuutta, parantamalla alueen asukkaiden koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia sekä varmistamalla riittävät palvelut. Hyvinvointia edistää myös elinympäristön turvallisuus ja viihtyisyys sekä kestävä kehityksen mukaiset toimet, joilla voimme turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvän elämän mahdollisuudet tasavertaisesti luonnon kantokyky ja planetaariset rajat huomioiden. Liitto osallistuu aktiivisesti hyvinvointialueen ja kuntien välisten yhdyspintojen sekä alueellisen hyte-rakenteen valmisteluun. Tehtäviin liittyy erilaisia asiantuntijatehtäviä tiedon lisäämiseksi ja alueen asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Lisäksi Päijät-Hämeen liitossa edistetään valtakunnallisten ohjelmien ja suositusten toimeenpanoa sekä asukkaiden osallisuutta. Liitto toimii Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelman seurannan koordinoijana ja on mukana vuoden 2022 aikana laadittavan liikkumisohjelman laatimisessa ja toimeenpanossa. Kuntien erillisrahoitetun toiminnan hankeaika on 1.4.2021–7.3.2023 ja uusi tavoiteltu hankeaika on 8.3.2023–7.3.2024.

Lahden Yliopistokampus rahoitus

Talousarviossa on varauduttu vuosittain 100 000 euron kuntarahoitusosuuteen, joka kanavoidaan Päijät-Hämeen liiton kautta Lahden Yliopistokampuksen rahoitukseen.

Muut hankevaraukset

Päijät-Hämeen liitto on mahdollisesti mukana uusissa kansallisessa ja kansainvälisissä hankkeissa, jotka toteuttavat maakuntastrategiaa. Maakunnassa valmistellaan kansainvälisiin hakuihin hankkeita, joissa liiton tukirooli on usein tarpeellinen teema- ja politiikkaohjauksen kannalta. Näissä tuki ilmaistaan pääsääntöisesti tukikirjeellä ja mahdollisesti osallistumalla ohjaukseen henkilöstöresursseja käyttämällä.

Käyttötalousosa

Päijät-Hämeen liiton hallinnossa ja taloudenhoidossa noudatetaan kuntalain säännöksiä. Kuntalain 110 §:n mukaan yhtymävaltuusto hyväksyy liitolle seuraavaksi vuodeksi talousarvion. Sen hyväksymisen yhteydessä hyväksytään myös taloussuunnitelma kolmeksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään liiton toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma laaditaan niin, että ne toteuttavat strategiaa ja edellytykset liiton tehtävien hoitamiseen turvataan.

Kuntalain 110 §:n 3 momentin mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Taloussuunnitelmassa tulee päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Kuntalain 110 §:n 4 momentin mukaan talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kuntayhtymän toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Liiton hallintosäännön 39 §:n mukaan maakuntavaltuusto hyväksyy talousarviossa sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot.

Käyttötalousosassa valtuusto asettaa toiminnalliset tavoitteet sekä osoittaa tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot nettomääräisinä.

MAAKUNTAHALLITUS					
	TA 2021 euro	TA 2022 euro	TS 2023 euro	TS 2024 1 000 euro	TS 2025 1 000 euro
Luottamushenkilöhallinto					
Toimintatuotot	152 000	144 000	160 000	160	160
Toimintakulut	152 000	144 000	160 000	160	160
Toimintakate	0	0	0	0	0
Varsinainen toiminta					
Toimintatuotot	2 045 815	2 134 419	2 190 992	2 261	2 333
Toimintakulut	1 941 000	2 072 000	2 099 900	2 140	2 190
Toimintakate	104 815	62 419	91 092	121	143
Kuntayhteistyö ja projektit					
Toimintatuotot	483 782	389 492	864 175	753	700
Toimintakulut	520 120	435 189	988 340	862	800
Toimintakate	-36 338	-45 697	-124 165	-109	-100

Tuloslaskelmaosa

	TA 2021 euro	TA 2022 euro	TS 2023 euro	TS 2024 1 000 euro	TS 2025 1 000 euro
Toimintatuotot					
Myyntituotot	2 163 426	2 252 419	2 319 992	2 390	2 462
Tuet ja avustukset	38 140	12 000	17 000	17	17
Muut toimintatuotot	44 137	14 000	14 000	14	14
Projektien toimintatuotot	808 089	389 492	864 175	753	700
Toimintatuotot yhteensä	3 053 791	2 667 911	3 215 167	3 174	3 193
Toimintakulut					
Henkilöstökulut	1 490 141	1 576 250	1 515 900	1 563	1 608
Palvelujen ostot	445 293	473 000	538 000	531	536
Aineet, tarvikkeet, tavarat	28 120	27 000	40 000	33	40
Muut kulut	120 507	139 750	166 000	173	166
Projektien toimintakulut	819 320	435 189	988 340	862	800
Toimintakulut yhteensä	2 903 382	2 651 189	3 248 240	3 162	3 150
Toimintakate	150 409	16 722	-33 073	12	43
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	0	400	400	0	0
Muut rahoitustuotot	12 000	0	0	0	0
Korkokulut	1 171	200	200	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	10 829	200	200	0	0
Vuosikate	161 238	16 922	-32 873	12	43
Suunnitelmapoistot	17 139	55 000	5 000	0	0
Tilikauden tulos	144 099	-38 078	-37 873	12	43
Tilikauden alijäämä/ylijäämä	144 099	-38 078	-37 873	12	43

Tuloslaskelmaosa osoittaa, miten tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korko- ja muihin menoihin sekä poistoihin ja arvonalennuksiin. Tuloslaskelmaosan mukaan vuoden 2023 alijäämä on 37 873 euroa.

Rahoitusosa

	TA 2021 euro	TA 2022 euro	TS 2023 euro	TS 2024 1 000 euro	TS 2025 1 000 euro
TOIMINNAN RAHAVIRTA					
Vuosikate	161 238	16 922	-32 873	12	43
Yhteensä	161 238	16 922	-32 873	12	43
Muut maksuvalmiuden muutokset					
- Saamisten muutos	-153 663	0	0	0	0
- Korottomien velkojen muutos	227 891	0	0	0	0
Yhteensä	74 229	0	0	0	0
Rahavarojen muutos	235 466	16 922	-32 873	12	43

Rahoitusosassa osoitetaan, miten talousarvio vaikuttaa maksuvalmiuteen, kuinka paljon tarvitaan tulo-rahoituksen lisäksi pääomarahoitusta investointeihin ja lainanlyhennyksiin sekä miten rahoitustarve katetaan ja kuinka suuri on rahoitusjäämä ja kuinka se katetaan.

LIITTEET

Jäsenkuntien vuoden 2023 maksuosuudet

	Asukasluku 31.12.2021		Maksuosuus liiton menoihin K ä y t t ö m e n o t				Yliopisto- kampus	Kuntayh- teistyö	HYTE	Yhteensä
			TA 2022	TA 2023 2022 + 3 %	Muutos 2022–2023					
	Asuk- kaat	%			€	%				
Asikkala	8 033	3,92	88 216	90 855	2 639	2,99	3 916	3 329	3 329	101 428
Hartola	2 621	1,28	29 062	29 644	582	2,00	1 278	1 086	1 086	33 094
Heinola	18 344	8,94	202 473	207 474	5 001	2,47	8 943	7 601	7 601	231 620
Hollola	23 090	11,26	254 511	261 152	6 641	2,61	11 257	9 568	9 568	291 545
Iitti	6 559	3,20	72 519	74 184	1 665	2,30	3 198	2 718	2 718	82 817
Kärkölä	4 245	2,07	47 353	48 012	659	1,39	2 069	1 759	1 759	53 599
Lahti	120 027	58,51	1 313 374	1 357 528	44 154	3,36	58 514	49 737	49 737	1 515 517
Orimattila	15 808	7,71	173 848	178 791	4 943	2,84	7 707	6 551	6 551	199 599
Padasjoki	2 813	1,37	31 317	31 816	499	1,59	1 371	1 166	1 166	35 518
Sysmä	3 584	1,75	39 746	40 536	790	1,99	1 747	1 485	1 485	45 253
Yhteensä	205 124	100,00	2 252 419	2 319 992	67 573	3,00	100 000	85 000	85 000	2 589 992

PÄIJÄT-HÄMEEN LIITTO

B83 * 2022

ISBN 978-951-637-279-5

ISSN 1237-6515